

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
професора кафедри психокорекційної педагогіки
факультету спеціальної та інклюзивної освіти
Національного педагогічного університету
імені М.П.Драгоманова

Супруна Миколи Олексійовича

на дисертаційну роботу

Каплієнко Анастасія Іванівни на тему:

**«ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО КОМАНДНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ
ІНКЛЮЗІЇ»,**

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка

Не викликає жодних сумнівів актуальність рецензованої дисертації, яка полягає насамперед у тому, що в ній вперше у вітчизняній педагогіці звернено увагу на проблематику командної взаємодії фахівців в умовах інклюзії. У зв'язку з активним впровадженням інклюзивної форми навчання в освітній процес дошкільних закладів і закладів загальної середньої освіти наразі виникла потреба у якісній підготовці майбутніх учителів-логопедів до роботи в нових умовах. А оскільки успішність виконання завдань, які поставлені перед інклюзивною освітою, у великій мірі залежить, від тісної взаємодії усіх фахівців, то й готовність до командної взаємодії має першочергове значення.

Велика роль тут відводиться фахівцям спеціальної освіти, зокрема, вчителям-логопедам, адже в умовах інклюзивного освітнього простору значно розширюються і функції таких спеціалістів. Однак, на даному етапі розбудови інклюзивного освітнього простору виникає низка проблем кадрового, методичного, економічного характеру. Не на останньому місці й сама готовність фахівців спеціальної освіти до роботи в нових умовах. Оскільки сучасний світ розвивається дуже швидко і не дає часу на повільне адаптування до нових умов, а суспільство разом з тим вже зараз висуває вимоги до якості підготовки кадрів, на перший план виходить підготовка фахівців безпосередньо у закладі вищої освіти.

Проблема підготовки майбутніх фахівців не нова, проте підготовка фахівців спеціальної освіти саме до командної роботи в умовах інклюзії предметом окремого розгляду, незважаючи на актуальність, досі не була. Тож хочемо відзначити своєчасність означеного дослідження.

На різних етапах дослідження (теоретичного аналізу, констатувального) дисертантка знаходить низку суперечностей і недоліків у підготовці майбутніх фахівців спеціальної освіти до роботи в умовах інклюзії, в тому числі визначає неготовність до командної взаємодії, необізнаність студентів із функціональними обов'язками вчителів-логопедів в інклюзивному освітньому середовищі.

Особливе значення має розроблена та апробована авторкою модель педагогічної системи «Формування ГМФ спеціальної освіти (учителів-логопедів) до командної роботи в умовах інклюзії», що представляє собою систему взаємопов'язаних елементів та об'єднує цільовий, теоретико-методологічний, змістово-процесуальний, оцінно-рефлексивний блоки.

Авторкою визначено комплекс організаційно-педагогічних умов, які уможливають реалізацію цієї моделі, а саме: формування позитивної мотивації студентів щодо конструктивної професійної діяльності інклюзивного змісту та ролі командної роботи; забезпечення студентоцентрованості у виробленні стратегії індивідуалізованої самоефективності під час засвоєння змістових модулів освіти бакалаврів, розробка відповідного методичного супроводу; організація позитивного спілкування у практико-орієнтованій діяльності бакалаврів, що актуалізує роль командної роботи.

Аналіз результатів формувального експерименту довів ефективність використання розробленої моделі, що проявилось в динамічних кількісних змінах в експериментальній групі порівняно з контрольними, а також в якісних змінах, що проявилось у набутті компетентнісного досвіду, необхідного для здійснення фахівцем спеціальної освіти командної роботи в умовах інклюзії.

Тож найбільш істотним науковим результатом дослідження А.І. Каплієнко варто вважати розроблення обґрунтованої та експериментально апробованої моделі педагогічної системи формування готовності майбутнього фахівця спеціальної освіти (вчителя-логопеда) до командної роботи в інклюзивному освітньому середовищі, з опорою на змістове ядро - сукупність організаційно-педагогічних умов.

Наукова новизна і теоретична значущість дослідження одержаних результатів полягає в тому, що:

вперше: обґрунтовано модель педагогічної системи «Формування ГМФ спеціальної освіти до командної роботи в умовах інклюзії» на основі сучасних вимог освіти бакалаврів; визначено компоненти, критерії, показники та рівні сформованості ГМФ зі спеціальної освіти (вчителя-логопеда) до командної роботи в інклюзивній освіті; обґрунтовано організаційно-педагогічні умови теоретико-практичної підготовки майбутніх учителів-логопедів за спеціальністю 016 Спеціальна освіта;

поглиблено наукові уявлення щодо: базових понять «готовність майбутніх фахівців спеціальної освіти до командної роботи в умовах інклюзії», «готовність майбутніх учителів-логопедів до командної професійної діяльності в умовах інклюзії», «формування готовності майбутніх фахівців спеціальної освіти до командної роботи в умовах інклюзії»; змісту, структури, особливостей ГМФ вчителів-логопедів;

уточнено: професіограму вчителя-логопеда з урахуванням місця командної роботи в інклюзивній освіті і груп компетентностей; змістове наповнення мотиваційно-особистісного, когнітивного, діяльнісно-креативного, рефлексивного компонентів ГМФ;

удосконалено зміст, форми й методи професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів з урахуванням груп компетентностей ГМФ до командної роботи в умовах інклюзії;

подальшого розвитку набуло вивчення командної роботи, партнерства, діалогічної взаємодії майбутніх учителів-логопедів, суб'єктами якого є учасники освітнього процесу.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати удосконалюють зміст обов'язкових компонентів навчального плану підготовки здобувачів ВНЗ освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, зокрема «Теорія і методика співпраці з родинами», «Інклюзивна освіта», «Інноваційні технології в логопедії», «Методика логопедичної роботи», «Професійна діяльність асистента вчителя в інклюзивному класі» та ін., а також можуть бути використані під час навчальної і виробничої практик. Результати дослідження були використані при розробленні авторського програмно-методичного забезпечення з курсів «Педагогічні основи підготовки вчителя-логопеда до командної взаємодії в системі інклюзивної освіти», «Інноваційні технології в логопедії», «Організація діяльності міждисциплінарної команди спеціалістів», «Психологічний супровід сім'ї дитини з особливими потребами», «Теорія та методика виховання дітей з тяжкими порушеннями мовлення».

Вірогідність здобутих результатів забезпечується методологічним та теоретичним обґрунтуванням вихідних положень дослідження; застосуванням системи методів, адекватних меті, предмету та завданням дослідження, репрезентативністю вибірки; поєднанням кількісного та якісного аналізу емпіричних даних; ефективністю експериментальної роботи, проведеної в умовах реального освітнього процесу закладів вищої педагогічної освіти.

Достовірність результатів роботи підтверджується широким оприлюдненням і апробацією основних положень і висновків дисертаційного дослідження висвітлювалися у виступах та доповідях на науково-практичних заходах міжнародного, всеукраїнського і регіонального рівнів.

Основний зміст та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 24 публікаціях, з яких: 1 стаття у науковому періодичному виданні інших держав, що включені до міжнародних наукометричних баз, 5 – у наукових

фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, 1 – у наукових фахових виданнях України, 16 – публікації апробаційного характеру, 1 – методичні рекомендації.

Аналіз змісту дисертації засвідчив, що в тексті раціонально використано взаємодоповнюючі методи дослідження: теоретичні, емпіричні, математико-статистичні (педагогічне спостереження, бесіди, метод кейс-стаді, математичну обробку, порівняльний аналіз отриманих результатів у педагогічному експерименті) для з'ясування готовності майбутніх учителів-логопедів до командної професійної діяльності в умовах інклюзії.

Авторкою здійснена вдала спроба обґрунтувати критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутнього фахівця зі спеціальної освіти з опорою на діагностувальний інструментарій та вимог стратегії бакалаврів; вдосконалити зміст, форми й методи професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів у закладі вищої освіти; розглянути феномен партнерства батьків дітей з особливими освітніми потребами та фахівців спеціальної освіти у корекційно-розвитковій роботі. У процесі експериментальної роботи доведено, що в педагогічному виші, на жаль, майже відсутній цілеспрямований вплив з підготовки фахівців спеціальної освіти до командної роботи. Водночас підкреслено, що успішність виконання завдань в умовах інклюзії напряду залежить від об'єднання зусиль усіх стейкхолдерів інклюзивної освіти.

Дисертантці вдалося розширити наукове уявлення про сутність базових дефініційно-сміслових понять: «командна робота в умовах інклюзії», «готовність майбутніх учителів-логопедів до роботи в умовах інклюзії», «формування готовності майбутнього вчителя-логопеда до роботи в умовах інклюзії».

Структура дисертаційного дослідження є вмотивованою, чітко простежується логіка викладу теоретичних засад означеної проблеми й експериментального доробку дисертантки. У трьох взаємопов'язаних розділах виважено висвітлюються теоретико-методологічні засади та практичні шляхи

підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти (вчителів-логопедів) до командної роботи в умовах інклюзивної моделі освіти в навчальних закладах України.

На схвалення заслуговує також змістовно-методичне наповнення форм фахової діяльності вчителя-логопеда (лекції, практичні; індивідуальна, самостійна робота), методів (моделювання, інсценування професійної кейс-ситуації; колективне обговорення; дискусії; рольові ігри; тренінги; виступи до Дня логопеда; навчання через його професійне спрямування в контексті інклюзії.

Представлений автореферат відповідає вимогам МОН України для авторефератів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Зазначимо, що зміст автореферату та основні положення дисертаційної роботи Каплієнко Анастасії Іванівни є ідентичними. Автореферат стисло передає зміст дисертації і не містить наукових висновків, які відсутні в дисертації.

1. В дослідженні було б доречним більше уваги приділити компетентностям учителя-логопеда, який працює в нових умовах в інклюзивному освітньому просторі.

2. Варто було б подати обґрунтування, чому для педагогічного експерименту обрано саме дві контрольні групи та одну експериментальну.

3. Список літературних джерел видається достатнім, проте представлений здебільшого працями вітчизняних авторів. Варто було б ширше використати напрацювання зарубіжних дослідників, адже міжнародний досвід є дуже цінним у контексті обраної проблеми.

Зазначені зауваження в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Дисертаційне дослідження «Формування готовності майбутніх фахівців спеціальної освіти до командної роботи в умовах інклюзії» відповідає чинним вимогам до кандидатських дисертацій, а її авторка, Каплієнко Анастасія

Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – «Корекційна педагогіка».

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри психокорекційної педагогіки

факультету спеціальної та інклюзивної освіти

Національного педагогічного університету

імені М.П.Драгоманова

